શું છાપવું

- **એક વાર, તમારા માટે:** run.pdf, 1 પાન. સત્ર ચલાવતી વખતે આ હાથમાં રાખો.
- **દરેક છોકરી માટે એક નકલ:** sheets.pdf, 2 પાનાં. પાન ક અને પાન ખ. એટલે દરેક છોકરી માટે 2 પાનાં.
- **આ છાપવાની જરૂર નથી:** આ માર્ગદર્શિકાનાં પાન 6 થી 9, એટલે જવાબો. એના વિના પણ સત્ર ચાલે છે.

માર્ગદર્શિકા, ભાગ ગણીને તાળી

જૂથ 4 થી 30 · SDG 4, 5 · ગુજરાતી આવૃત્તિ · પ્રકાશિત · AI translation from English master, Machine translation; English master by Nameet Potnis

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

વર્ગમાં જતાં પહેલાં

- **શબ્દ અટકે ત્યાં હાથ અટકે. ભાગદીઠ એક તાળી, ગીતનો તાલ ક્યારેય નહીં.**
- સત્ર પહેલાં તમારી ચાર છોકરીઓનાં નામ મોટેથી બોલો અને નક્કી કરો કે ઘરનાં જે રીતે બોલે છે એમાં ભાગ ક્યાં પડે છે. નામ ક્યારેય સુધારશો નહીં.
- પાન ખના આઠેય શબ્દ અને એમની તાળીની સંખ્યા સત્રના પાન પર છે. લીટીઓ મોટેથી વાંચતી વખતે એ હાથમાં રાખો.
- પગ પછાડવા માટે જગ્યા રાખો, અને કઠણ ભોંય પર ખુલ્લા પગે પછાડતી વખતે નજર રાખો.

આ ઘરે એક વાર વાંચી લો. વર્ગમાં તમારે ફક્ત સત્રનું પાન જોઈશે. અહીં "તમે" લખ્યું હોય ત્યાં એનો અર્થ છે સત્ર ચલાવનાર કોઈ પણ: શિક્ષિકા, સ્વયંસેવક, મોટી બહેન.

આ કોના માટે છે

- **4થી 7 વર્ષ માટે.** એવી છોકરીઓ જે તાળી પાડી શકે અને પોતાનું નામ બોલી શકે. આ આખા સત્રમાં ક્યાંય વાંચવાની, લખવાની કે અક્ષર ઓળખવાની જરૂર નથી.
- **વાંચન અને લેખન.** આ શબ્દનો પહેલો અવાજ સાંભળવાથી એક પગથિયું ઉપર છે અને અક્ષરના કામથી એક પગથિયું નીચે. શબ્દ બાળકના કાનમાં અવાજના એક લોંદા તરીકે આવે છે. એ લોંદાના ભાગ પાડવા એ જ તેને પછી અક્ષરના ભાગ પાડવા દે છે, અને આંખથી કરે એના ઘણા વખત પહેલાં તે હાથથી કરે છે.
- **જૂથનું માપ.** 4થી 30 છોકરીઓ.
- **એક વર્ગમાં અલગ અલગ સ્તર.** ચાર વર્ષની અને સાત વર્ષની છોકરી એક જ પ્રવૃત્તિ, એક જ પાન સાથે કરે છે. કસોટી અંદર જ પડેલી છે: સૌથી નાની બે-ભાગવાળા શબ્દ અને પોતાના નામ પર કામ કરે, અને તે એકલી નહીં પણ તમારી સાથે

તાળી પાડે તોય પૂરતું છે. જે આગળ છે તે ત્રણ-ભાગવાળા શબ્દ પર જાય, પછી ચાર-ભાગવાળા નામ પર, પછી તાળી પાડતાં પહેલાં સંખ્યા કહે — એ ઘણું અઘરું છે. કોઈને અલગ પાન આપવાનું નથી.

તમને શું જોઈશે

- દરેક છોકરી માટે એક પાન ક અને એક પાન ખ, એટલે માથાદીઠ બે પાન
- દરેક છોકરી માટે એક પેન્સિલ, કે બે જણ વચ્ચે એક
- પગ પછાડવા અને ત્રણ ડગલાં ભરવા જેટલી જગ્યા — ઓરડો, ફળિયું કે વાળેલી જમીન ચાલે
- **મફત અને ઐચ્છિક:** 1, 2, 3 અને 4 મોટા અક્ષરે લખવા માટે દીવાલ કે પાટિયું
- **અહીં કશામાં પૈસા લાગતા નથી.**

સત્ર આ રીતે કેમ ગોઠવ્યું છે

તેના પોતાના નામથી શરૂ કરો. છોકરી પોતાનું નામ બીજા કોઈ પણ શબ્દ કરતાં વધારે ચોખ્ખું સાંભળે છે, કારણ કે તેણે એ હજારો વાર સાંભળ્યું છે અને તેને એની પડી છે. કેટલાંક નામના ભાગ સરસ પડે છે અને કેટલાંકના નહીં, એટલે સત્ર પહેલાં દરેક નામ તમે જાતે મોટેથી બોલીને નક્કી કરો કે તમારી છોકરીઓ ખરેખર જે રીતે બોલે છે એમાં ભાગ ક્યાં પડે છે. પછી ઘરનાં જે રીતે બોલે છે એ જ રીતે તેને પાછું કહો, સુધારેલું રૂપ ક્યારેય નહીં.

સામગ્રી હાથ અને પગ છે. કાગળ તો ફક્ત નોંધ છે. આ સત્રનો બે તૃતીયાંશ ભાગ ઊભાં રહીને કે તાળી પાડતાં થાય છે. તમે સમજાવવા બેસી જાઓ તો અટકીને એના બદલે તાળી પાડો. પાન એટલા માટે છે કે પછીથી છોકરીની અને તમારી પાસે જોવા જેવું કંઈક રહે — શીખવાનું એના પર છે એટલા માટે નહીં.

શબ્દ અટકે ત્યાં હાથ અટકે. આખી કરામત આ જ છે, અને ખોટું પડે છે પણ આ જ. તાળી તો બાળકો પહેલેથી જ એકધારા તાલમાં પાડે છે, ગીતમાં અને રમતમાં, એટલે તમે લગભગ કોઈ પણ શબ્દ આપો તો વર્ગ ચાર તાળીમાં ઊતરી પડશે. ભાગદીઠ એક તાળી એટલે હાથ શબ્દના ટુકડા પર પડે અને પછી અટકી જાય. ધીમેથી કરી દેખાડો. મોઢામાં સાચો ગાળો રાખીને શબ્દના ભાગ પાડો, દરેક ગાળામાં તાળી પાડો, અને પછીની ચુપકીદી ઊડીને આંખે વળગે એવી રાખો.

સંખ્યા બોલો, આંગળી પર ગણશો નહીં. તે તાળી પાડી રહે પછી સંખ્યા તમે કહો. થોડા ફેરામાં જ તે ઉપાડી લેશે અને જાતે બોલવા માંડશે. તાળી પાડતાં પાડતાં આંગળી ગણવાથી તેનું ધ્યાન વહેંચાઈ જાય છે અને આખું કામ ધીમું પડે છે, એટલે સંખ્યાને બોલાતી વસ્તુ રાખો, ગણાતી નહીં.

પહેલાં બે ભાગ, પછી ત્રણ, પછી એક લાંબું નામ. બે-ભાગવાળા શબ્દમાં લગભગ દરેક છોકરી અંદર આવી શકે છે. ત્રણ-ભાગવાળા શબ્દ સત્રનો કામ કરતો વચલો ભાગ છે. ચાર-ભાગવાળું નામ કસોટી છે, અને એ જાણીજોઈને શબ્દ નહીં પણ નામ છે — કારણ કે વર્ગમાં હાજર લાંબું નામ ક્યાંકથી લાવેલા લાંબા શબ્દ કરતાં વધારે રસપ્રદ છે.

એક-ભાગવાળા શબ્દ દેખાય એના કરતાં અઘરા છે. એક જ ભાગવાળો શબ્દ એક તાળી આપે છે, અને જે બાળકીએ હમણાં જ જાણ્યું છે કે શબ્દની અંદર ભાગ હોય છે, તેને એક એટલે શૂન્ય જેવું લાગે છે. એક-ભાગવાળા શબ્દ પાનમાંથી બહાર રાખો અને કોઈ છોકરીને ત્રણ-ભાગવાળા શબ્દ બરાબર બેસી ગયા હોય ત્યારે જ, કસોટી તરીકે નહીં પણ કોયડા તરીકે વાપરો.

શબ્દ બોલો, દેખાડશો ક્યારેય નહીં. આ સત્રમાં બધું તમે મોટેથી બોલો છો, બે વાર, કોઈ નિશાની કરે એ પહેલાં. વાંચતાં ન આવડવાથી વર્ગમાં કોઈ છોકરી પાછળ પડતી નથી, કારણ કે વાંચવાનું કશું છે જ નહીં.

વાતને પારિભાષિક નામ ન આપો. "ભાગ", "ઠેકા" કે "તાળી" કહો. આ સંચ માટે અને એના પર ઊભા થતા દરેક સંચ માટે આ ત્રણ શબ્દ પૂરતા છે, અને છોકરીઓ તમને પાછા એ જ કહેશે.

બધાંને સાથે લેવા

જે છોકરી હજી વાંચી શકતી નથી. આ સત્ર તેની આસપાસ જ બાંધ્યું છે. દરેક શબ્દ તમે બોલો છો અને દરેક જવાબ એક તાળી, એક પગ, એક ટપકું કે એક નિશાની છે. પાન આપતી વખતે જ, તેને માગવું પડે એ પહેલાં, બંને પાન પર તેનું નામ લખી આપો, અને તમે પાસે જાઓ ત્યારે તેણે કરેલા ટપકા તરફ તેને આંગળી ચીંધવા દો. પાન ક પર તે લીટી પર જઈને પોતાનું નામ દોરે કે ખાલી રાખે — બેમાંથી ગમે તે હોય, પાન પૂરું જ ગણાય, કારણ કે કામ તો તાળી છે.

જે છોકરી મોડી આવે. તેને બારણે જ મળો અને એક વાક્ય કહો: "તારું નામ બોલ. હવે મારી સાથે એની તાળી પાડ." તેની સાથે બે વાર કરો, સંખ્યા કહો, અને વર્ગ જે ગાળામાં હોય એમાં તેને મૂકી દો. તેને આગળનાં પગલાંમાંથી કશું જોઈતું નથી, કારણ કે આખું કામ એ એક વાક્યમાં છે. તે શું ચૂકી ગઈ એ ફરી સમજાવવા ન બેસો અને બીજાંની સામે તે ક્યાં હતી એ ન પૂછો.

વર્ગમાં છોકરાઓ. છોકરાઓ એ જ પ્રવૃત્તિ અને એ જ પાન કરે છે. બે વાત સત્રને છોકરીઓ પર કેન્દ્રિત રાખે છે, અને એમાંથી એકેય કોઈને બહાર કાઢતી નથી. નામનું વર્તુળ પહેલાં છોકરીઓમાં ફરે, જેથી વર્ગ પહેલી તાળી કોઈ છોકરીના નામની પાડે. અને પગ પછાડવાના ગાળામાં ધ્યાન રાખો કે સૌથી મોટા અવાજવાળા પગ બધાંની ઝડપ નક્કી ન કરે, કારણ કે ભાગ ક્યાં પડે છે એ હજી ગોઠવતી છોકરી શબ્દને બદલે ઘોંઘાટ પાછળ જશે. એક ફેરો એવો બોલાવો જેમાં ફક્ત છોકરીઓ હલે અને બાકીનાં સાંભળે, પછી અદલાબદલી કરો.

જો ખોટું પડે તો

વર્ગ એકધારા તાલમાં તાળી પાડે છે, એટલે દરેક શબ્દને ચાર તાળી મળે છે. આ સૌથી સામાન્ય બનાવ છે અને એ બેધ્યાનપણું નથી, ગીતમાંથી સાથે આવેલી ટેવ છે. જૂથને અટકાવો. એક શબ્દ લો, ભાગ વચ્ચે સાચો ગાળો રાખીને ભાગ પાડીને બોલો, અને હાથ ઊંચા રાખીને ગાળામાં તાળી પાડો જેથી દેખાય. પછી એ જ શબ્દ સામાન્ય રીતે બોલો અને ફરી તાળી પાડો. આ રીતે ત્રણ શબ્દ કરો, એક પછી એક, કોઈ જોડાય એ પહેલાં વર્ગ ચૂપ રહીને જુએ. પછી ફરી આવું થાય તો તેના પોતાના નામ પર ઊતરી જાઓ — એની તાળી તે લાંબો વખત ખોટી પાડી શકતી નથી.

એક શબ્દના બે ભાગલા પડે છે અને વર્ગ પણ વહેંચાઈ જાય છે. કોઈ છોકરી તમે ત્રણ ધારતાં હતાં ત્યાં બે પાડે છે, અને તે ખોટી નથી: ઘણા શબ્દ ખરેખર જુદાં જુદાં લોકો જુદી સંખ્યામાં બોલે છે, અને જુદી ઘરની ભાષાના શબ્દ તો વળી જુદી જ રીતે વર્તે છે. તેને સુધારશો નહીં. કહો: "તું બેમાં બોલે છે. હું ત્રણમાં બોલું છું. બંને એ જ શબ્દ છે." પછી બીજો શબ્દ પસંદ કરીને આગળ ચાલો. સાંભળવાના સત્રને કોનું મોઢું સાચું છે એનું સત્ર ક્યારેય બનવા ન દો, અને ખોટી રીતે બોલાયેલા શબ્દના ઉદાહરણ તરીકે કોઈ છોકરીનું પોતાનું નામ ક્યારેય ન વાપરો.

એને પોતાના વર્ગ માટે બદલવું

- તમારા પોતાના વર્ગનાં નામ વાપરો. આ સંચમાં કોઈ બાળકનું નામ લખ્યું નથી, અને એમાંનાં નામ તમારી સામે બેઠેલાં છે એ જ છે.
- પાન ખનો કોઈ પણ શબ્દ બદલીને તમારી છોકરીઓ વાપરતી હોય એવો રોજનો શબ્દ મૂકો, ચાર બે-ભાગવાળા અને ચાર ત્રણ-ભાગવાળા રાખીને. દરેકને પહેલાં મોટેથી બોલીને તપાસો કે તમારી છોકરીઓ જે રીતે બોલે છે એમાં એના ભાગ ખરેખર તમે ધારો છો એમ જ પડે છે.
- જ્યાં ગણતરી ખરેખર દલીલ માગે એવા શબ્દ ટાળો. ગુજરાતીમાં એ મોટે ભાગે શબ્દના છેડે આવતા અનુચ્ચારિત અકારવાળા શબ્દ છે: સૂરજ, કમળ, વાદળ — કોઈ બે ભાગ પાડે છે અને કોઈ ત્રણ, અને બંને સાચાં છે. છોકરીઓ ફક્ત ચોપડીમાં જ મળતી હોય એવા શબ્દ પણ ટાળો. શબ્દ એવો હોવો જોઈએ જે તે બોલતી હોય.
- ઘરની ભાષાનું સ્વાગત છે. છોકરી ઘરે બોલતી હોય એ ભાષાના શબ્દની તાળી પાડી શકે, અને એ તાળી બરાબર એટલી જ ગણાય. આ વાત આખા જૂથને મોટેથી, એક વાર, શરૂઆતમાં જ કહી દો.
- જગ્યા નથી, કે ઓરડો નાનો છે? પગ પછાડવાને બદલે ઘૂંટણ પર થપાટ અને ડગલાં ભરવાને બદલે ખભા પર ટકોરો. કામ શરીર પાસે જ રહે છે.
- બહુ મોટું જૂથ? નામનું વર્તુળ બે ભાગમાં એકસાથે ચલાવો, અને તમે ચાર નામ કરી દેખાડો પછી બીજો ભાગ કોઈ મોટી છોકરી ચલાવે.

એને ટૂંકું કે લાંબું ચલાવવું

30 મિનિટ. 0થી 4 પોતાના નામની તાળી, 4થી 11 બે ભાગ કે ત્રણ, 11થી 16 પગ પછાડો અને ડગલાં ભરો, 16થી 26 કાગળ પર નિશાની, 26થી 30 સમાપન. આ પૂરેપૂરી આવૃત્તિ છે અને એમાં કશું કાપ્યું નથી. એ જે છોડે છે તે છે નામના વર્તુળનો બીજો ફેરો — એટલે દરેક છોકરી પોતાના નામની તાળી તમારી સાથે એક વાર પાડે છે, તમારી સાથે એક અને એકલી એક એમ નહીં, અને સૌથી ચૂપ રહેતી થોડી છોકરીઓ વિશે તમે ઓછી ખાતરીથી ઊભાં રહેશો. તમારા વર્ગમાં કોઈ ચૂપ છોકરી હોય તો તેને વર્તુળમાં વહેલી મૂકો અને બીજાં નિશાની કરતાં હોય ત્યારે તેની પાસે પાછાં જાઓ.

45 મિનિટ. સત્રના પાન પરની ઘડિયાળ.

60 મિનિટ. 0થી 6 પોતાના નામની તાળી, 6થી 16 બે ભાગ કે ત્રણ, 16થી 27 પગ પછાડો અને ડગલાં ભરો, 27થી 42 કાગળ પર નિશાની, 42થી 60 સમાપન. આ લંબાઈ ફક્ત એવા જૂથ સાથે વાપરો જે પહેલેથી અડધો કલાક બેસી શકે છે. વધારાનો સમય વધારે તાળીમાં જાય છે, નવા વિષયમાં નહીં: વર્ગનાં સૌથી લાંબાં નામ સાથે નામના વર્તુળનો ત્રીજો ફેરો, પાન ખના પગલે દરેક છોકરી માટે ચાર-ભાગવાળું એક નામ, અને સમાપનનો એવો ફેરો જેમાં દરેક છોકરી એક શબ્દ તાળી પાડે અને આખો વર્ગ સાથે સંખ્યા પાછી કહે. ત્રીજું પાન નથી, કારણ કે માથાદીઠ બે પાન એટલું જ નિશાળ નકલ કરાવી શકે છે.

સમાપન, દરેક આવૃત્તિમાં. વર્તુળમાં ફરો. દરેક છોકરી પોતાને ગમે તે શબ્દ તાળી પાડે અને સંખ્યા કહે. પહેલાંની છોકરીએ પાડેલો એ જ શબ્દ પાડવાની છૂટ છે અને એના પર ટિપ્પણી કરવા જેવું કશું નથી. પછી તમે જાતે એક શબ્દ તાળી પાડો અને આખો વર્ગ સાથે સંખ્યા કહે, જેથી બધાં જવાબ આપીને જાય.

એને સલામત રાખવું

આ સત્રમાં કશાથી કોઈને વાગી શકે એમ નથી. ફક્ત હાથ, અવાજ, કાગળ અને પેન્સિલ. કઠણ ભોંય પર ખુલ્લા પગે પગ પછાડવાના પગલા પર નજર રાખો, અને વર્તુળ એટલું પહોળું રાખો કે કોઈની તાળી પડખેવાળીને ન વાગે.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org. અંગ્રેજીમાં લખાણ અને સંપાદન: નમીત પોટનીસ. શ્રેય આપીને નકલ કરો, છાપો, બદલો અને વહેંચો.

જવાબો અને સત્ર ચલાવવાની સૂચનાઓ

જવાબો અને શું કહેવું, ભાગ ગણીને તાળી

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

જવાબો

આ સંચમાં લખેલો જવાબ લગભગ કશાનો નથી. કામ હાથમાં છે, મોટેથી બોલાય છે અને બીજી જ ક્ષણે ઊડી જાય છે — એટલે નીચે જે છે એ ગુણ આપવાની રીત નથી, પણ શું કહેવું અને એના પછી શું આપવું એ છે. તાળીને જુઓ, ટપકાંને કે અક્ષરોને ક્યારેય નહીં.

બે વાત પકડી રાખવા જેવી છે. નામનો તો કોઈ સાચો જવાબ હોતો જ નથી: નામમાં એટલી જ તાળી હોય છે જેટલી ઘરનાં બોલે, અને એના પર અધિકાર છોકરીનો અને તેની સાથે રહેતાં લોકોનો છે, તમારો નહીં. અને જે છોકરી શબ્દની તાળી બરાબર પાડે છે પણ પાન પર ખોટી લીટી પર નિશાની કરે છે, તેણે આ સંચ જે શીખવે છે એ કરી લીધું છે. તેને ફરી તાળી પાડવા કહો, પછી નિશાની ખસેડવા દો.

પાન ખના આઠ શબ્દ એક જ એવી જગ્યા છે જ્યાં તમને યાદી જોઈએ, કારણ કે એ મોટેથી બોલનારાં તમે છો.

લીટી	આ શબ્દ બોલો	તાળી
1	પાણી	2
2	બટાકા	3
3	પેન્સિલ	2
4	ખુરશી	2
5	ઘડિયાળ	3
6	કબૂતર	3
7	બારી	2
8	ચોપડી	3

ચાર શબ્દમાં બે તાળી છે અને ચારમાં ત્રણ, અને એ એકાંતરે આવતા નથી. જે પાન પર ઉપરથી નીચે સરસ ઝિગઝેગ નિશાની હોય, એ મોટે ભાગે સાંભળવાને બદલે ઢબ છે — એમાંની બે લીટી તેની સાથે ફરી તાળી પાડો અને સંખ્યા પૂછો.

બદલો ત્યારે મોટેથી બોલીને જુઓ. અહીંના કોઈ પણ શબ્દને બદલે તમારી છોકરીઓ ખરેખર વાપરતી હોય એવો રોજનો શબ્દ મૂકી શકાય, ચાર બે-ભાગવાળા અને ચાર ત્રણ-ભાગવાળા રાખીને. દરેક નવો શબ્દ પહેલાં તમે જાતે મોટેથી બોલીને તપાસો કે તમારી છોકરીઓ જે રીતે બોલે છે એમાં ભાગ ક્યાં પડે છે. જે છોકરી પોતાની ઘરની ભાષાના શબ્દની તાળી પાડે છે તેણે જવાબ આપી દીધો છે, અને એ વાત આખા જૂથને એક વાર, શરૂઆતમાં જ કહી દેવા જેવી છે.

પાન પૂરું ક્યારે ગણાય:

પાન	પૂરું ક્યારે
ક	પહેલા ખાનામાં ટપકાં, એક સંખ્યા પર નિશાની, અને બીજા ખાનામાં ટપકાં. દોરવાની લીટી ખાલી હોય તો ચાલે
ખ	મોટા ભાગની લીટીઓમાં એક લીટી પર નિશાની. તે તાળી પાડતી હતી એટલે ખાલી રહી ગયેલી લીટીઓ ખોટ નથી. પગલે આવેલું લાંબા નામનું ખાનું એ ગાળો છે: 60 મિનિટની આવૃત્તિમાં દરેક છોકરી એ કરે છે, અને 30 કે 45માં ફક્ત આગળ નીકળેલી છોકરી. ત્યાં ખાલી હોય એ ખોટ નથી

તમને શું દેખાઈ શકે

પાન પર જે છે	એના પછી શું આપવું
પાન ક પર બંને ખાનામાં ટપકાં, અને તેણે કરેલી નિશાની તમે સાંભળેલી તાળી સાથે બેસે છે	પાન ખ, પછી એના પગલે લાંબા નામનું ખાનું. પછી તેને તાળી પાડતાં પહેલાં સંખ્યા કહેવા કહો — ખરી કસોટી એ છે
દરેક ખાનામાં ચાર-પાંચ ટપકાં, શબ્દ ગમે તે હોય	ફક્ત તેનું પોતાનું નામ, તમારી સાથે, હાથ ઊંચા રાખીને, ત્રણ વાર. પછી એક બે-ભાગવાળો શબ્દ. પાન પર પછી પાછાં આવો
ટપકાં તેની તાળી સાથે બેસે છે, અને નિશાની ખોટી સંખ્યા પર છે	પાન પર કશું સુધારવાનું નથી. તેની સાથે તાળી પાડો, સંખ્યા કહો, અને તમારા તરફથી કોઈ ટિપ્પણી વગર તેને નિશાની ખસેડવા દો
દોરવાની લીટી ખાલી અને બાકી બધું થઈ ગયું	તેણે સંચ કરી લીધો છે. તેને ત્યાં નામ જોઈતું હોય તો તમે લખી આપો, અને રહેવા દો
બેમાંથી એકેય પાન પર લગભગ કશું નહીં, અને તે આખું સત્ર તાળી પાડતી રહી	તેણે સંચ કરી લીધો છે. તેની સાથે એક ખાનામાં એક ટપકું કરો જેથી તે પોતાનું કંઈક લઈને જાય

જ્યાં અટકી જાય

જે થાય	જે કહેવું કે કરવું
તે દરેક શબ્દમાં ગીતની જેમ ચાર વાર તાળી પાડે છે	એક જ શબ્દ અલગથી. મોઢામાં સાચો ગાળો રાખીને ભાગ પાડો. ગાળામાં તાળી પાડો, હાથ ઊંચા. પછી સામાન્ય રીતે બોલો અને ફરી તાળી પાડો
તે આખા શબ્દ માટે એક જ તાળી પાડે છે	શબ્દને ગાળો રાખીને બે ટુકડામાં બોલો, અને તેને મદદ ગમતી હોય તો દરેક ટુકડા પર તેના હાથ તમારા હાથ સાથે ભેગા કરાવો. પછી તેને એકલી કરવા દો
તે આંગળી પર ગણે છે અને તાળી ચૂકી જાય છે	"પહેલાં તાળી પાડ. સંખ્યા હું કહીશ." તાળી સ્થિર ન થાય ત્યાં સુધી સંખ્યા તેની પાસેથી લઈ લો
તે તમારા કરતાં જુદી સંખ્યામાં શબ્દની તાળી પાડે છે	"તું બેમાં બોલે છે. હું ત્રણમાં બોલું છું. બંને એ જ શબ્દ છે." પછી બીજા શબ્દ પર જાઓ. તેને સુધારશો નહીં
એક શબ્દ પર વર્ગ બે ભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે	એ શબ્દ પડતો મૂકો. નામ પર પાછા જાઓ — એ નક્કી કરવાનો હક તેમનો છે
તે બીજી ભાષાના નામની તાળી પાડે છે અને એ તમારી ગણતરી સાથે બેસતી નથી	સાચું ગણો અને આખા જૂથ સામે એમ કહો. તેના શબ્દ બોલનારું મોઢું તેનું છે
તે જૂથ સામે તાળી પાડતી નથી	તે ઘૂંટણ પર ટકોરા મારે, કે તે તાળી પાડે અને સંખ્યા તમે કહો. બેમાંથી કોઈ પણ તેનો વારો ગણાય
કોઈ હસવા માટે બીજી છોકરીના નામની તાળી ખોટી પાડે છે	"એનું નામ એનું છે. કેટલી થાય એ એ કહેશે." પછી એ છોકરીને પોતાનું નામ તાળી પાડવા દો, અને તેની સાથે એ પાછું તાળી પાડો
તેને પોતાનું નામ લખતાં આવડતું નથી	પાન આપતી વખતે જ, તેને માગવું પડે એ પહેલાં, બંને પાન પર તમે લખી આપો
તે કહે છે કે તેનાં ટપકાં ગંદાં છે કે ખોટાં છે	"એ તારી તાળી છે, અને એ તેં કરી છે." પછી તેને ફરી તાળી પાડવા કહો, અને એ જ જવાબ ગણાય

"ફરી તાળી પાડ, ધીમે" કહો, "બરાબર સાંભળ" ક્યારેય નહીં. "શબ્દ અટકે ત્યાં તારા હાથ અટકે" કહો, "તું બહુ તાળી પાડે છે" ક્યારેય નહીં. કોઈ એક છોકરીનું પાન સારા નમૂના તરીકે ઊંચું કરીને ન દેખાડો. જૂથને કંઈ જોવાની જરૂર હોય તો તમે જાતે એક શબ્દ ધીમેથી તાળી પાડો, હાથ બધાંને દેખાય એવી જગ્યાએ રાખીને.

સત્ર પછી

બંને પાન સાચવી રાખો. પછીનું વાંચન અને લેખનનું સત્ર ત્રીસ સેકન્ડમાં શરૂ થઈ શકે: બધાં પોતપોતાના નામની તાળી પાડે, અને તમે વર્તુળમાં ફરતાં સંખ્યા કહો. પાન ક એક નજરમાં કહી દે છે કે આવતી વાર કોની પડખે બેસવું — જ્યાં ટપકાં અને નિશાની કરેલી સંખ્યા એકબીજા સાથે બેસતાં નથી એ ખાનાં જોઈ લો — અને એ છોકરી આવતું સત્ર ફક્ત પોતાના નામથી શરૂ કરે.

અહીં કશાને ગુણ મળતા નથી, ગણાતું નથી, કોઈને જણાવાતું નથી. પછીનું પગથિયું છે છોકરી હવે જે ભાગ સાંભળી શકે છે એને કાગળ પર અક્ષર તરીકે મૂકવા — એટલે અક્ષરને અડતું હોય એવા કોઈ પણ સત્રની શરૂઆતમાં એક મિનિટ તાળી પાડવી સાર્થક છે.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org